

Подальший розвиток цієї сфери потребує послідовного вдосконалення нормативно-правової бази, міжвідомчої взаємодії та практичного впровадження міжнародних стандартів реабілітації.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання організації реабілітації у сфері охорони здоров'я : постанова Кабінету Міністрів України від 16 груд. 2022 р. № 1462. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1462-2022-%D0%BF#n13>

2. Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text

3. Про затвердження Державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю : постанова Кабінету Міністрів України від 08 груд. 2006 р. № 1686. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1686-2006-%D0%BF#n11>

4. Про затвердження Державної типової програми реабілітації осіб з інвалідністю : постанова Кабінету міністрів України від 08 груд. 2006 р. № 1686. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1686-2006-%D0%BF#n11>

5. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 06 жовт. 2005 р. № 2961-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>

6. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я : Закон України від 03 груд. 2020 р. № 1053-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-570-2-108>

Комаринська З. М.,

кандидат історичних наук, доцент,

доцент кафедри соціального забезпечення

Львівського національного університету імені Івана Франка

м. Львів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ АБІЛІТАЦІЇ В УКРАЇНІ

Поняття абілітації в Україні не надто поширене, на відміну від реабілітації. Згідно з визначенням, яке подає Закон України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» (стаття 1), абілітація – комплекс заходів, що допомагають особі з вродженими та/або такими, що виникли у ранньому віці, обмеженнями повсякденного функціонування, досягти оптимального рівня функціонування у її середовищі [1]. Відтак, беручи за основу подану у законодавстві

визначення терміна, спробуємо його доповнити і розширити, використовуючи доступні наукові напрацювання з цієї тематики, яких, зазначу, наразі небагато. Отож, абілітація, за загальним визначенням, це – система заходів та соціальних послуг, спрямованих на опанування особою знань та навичок, розвиток ресурсів для людей, які не мали можливості їх сформуванню, необхідних для її незалежного проживання в соціальному середовищі: усвідомлення своїх можливостей та обмежень, соціальних ролей, розуміння прав та обов'язків, умінь здійснювати самообслуговування. Розглядається як важлива складова соціальної адаптації.

Для кращого розуміння проблематики запропонованої теми дослідження, варто визначити відмінності між двома близькими за назвою, але дещо відмінними за містом поняттями – «абілітація» та «реабілітація». Продемонструємо у вигляді таблиці.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика абілітації та реабілітації

	Абілітація	Реабілітація
Зміст	комплекс заходів, спрямованих на формування нових навичок, знань та ресурсів, а також на мобілізацію та посилення вже наявних фізичних, психічних і соціальних ресурсів людини, яка з певних причин не мала змоги розвинути їх у процесі життя	комплекс заходів, спрямованих на оптимізацію функціонування осіб, які мають проблеми зі здоров'ям, та на їхню взаємодію з навколишнім середовищем
Особливості, специфіка	фокусується на розвитку здатності до самообслуговування, усвідомлення себе та свого місця в суспільстві, розуміння соціальних ролей, прав та обов'язків	включає відновлення рухливості (фізична реабілітація), покращення загального стану здоров'я (медична реабілітація), інтеграцію в суспільство (соціальна реабілітація) та повернення до професійної діяльності (професійна реабілітація)
Середовище застосування	інтегрується у сферу соціальних послуг та освіти. Надається людям, які потребують формування навичок для самостійного життя.	система заходів у сфері охорони здоров'я для осіб з обмеженнями функціонування. Передбачає надання комплексної реабілітаційної допомоги (нейро-, ортопедичної, психологічної, кардіореспіраторної).

Складено за: [2, 4, 5].

Україна в час війни виробляє потенціал для успішної реалізації програм реабілітації у різних напрямках (соціальної, медичної, професійної та ін.). Важливо брати до уваги міжнародний досвід та підтримку іноземних партнерів у цьому процесі. Так, незалежна неурядова організація – Європейський форум інвалідності (EDF) відстоює права 100 мільйонів європейських громадян з інвалідністю, підготував документ, у якому висвітлює проблеми та бар'єри у сфері реабілітації осіб з інвалідністю в ЄС, надає рекомендації для покращення доступу до якісних послуг з реабілітації та абілітації для осіб з інвалідністю в Європейському Союзі. У документі відзначається, що реабілітація та абілітація мають бути доступними, орієнтованими на потреби людини, добровільними та забезпечувати участь самих осіб з інвалідністю у прийнятті рішень. Цей позиційний документ стане в нагоді фахівцям, органам влади, громадським організаціям та всім, хто працює над забезпеченням прав осіб з інвалідністю в Україні та Європі. І в Україні вже зроблено перші кроки у цьому напрямку [4].

Таким успішним прикладом може бути діяльність першого абілітаційного центру в Україні «НАВ Lviv Habilitation Center», створеного у Львові у квітні 2024 року. Він є першим в Україні абілітаційним центром, що надає можливість учасникам бойових дій та людям, які постраждали від війни, набутти нових та дуже необхідних для них навичок перед поверненням до звичного життя у соціумі, враховуючи їхні індивідуальні фізичні зміни. Йдеться про адаптацію до «нового життя» людей з ампутаціями, на крісло колісних, після отриманого психічного тиску тощо.

Абілітаційний центр є пілотним проектом Альянсу громадського здоров'я у співпраці з UNBROKEN при підтримці Gileat Sciences та Frontline AIDS [3]. Хаб не є медичним закладом, тому сюди люди звертаються, здебільшого, самостійно або за порадою, скерування від лікаря непотрібно. Абілітація – це, свого роду, перехідний період від лікування в медичному чи реабілітаційному закладі до повернення до життя в громаді, суспільстві тощо. Людина потрапляє в новий стан, до якого вона не готова, опиняється сам на сам зі своєю інвалідністю, і має набутти корисних звичок та умінь, щоб могли інтегруватися у життя суспільства, стати самозарадною.

Важливо розуміти, що потребують абілітації не лише військові та громадяни, що постраждали внаслідок війни. Необхідно готувати й суспільство до змін у сприйнятті людей з інвалідністю – як ветеранів, так і цивільних.

Процес абілітації розпочинається з ознайомчої зустрічі, під час якої зацікавлена особа може отримати інформацію про послуги, додаткові програми і правила проживання у Центрі. Одночасно тут може проживати 23 резиденти у 9 номерах, 6 з яких повністю адаптовано для людей на кріслах колісних [3]. Далі відбувається складання індивіду-

альної програми відповідно до потреб і запитів клієнта. При цьому враховуються конкретні цілі, які людина хоче досягти за три тижні, що перебуватиме у Центрі. Після цього, на основі зібраної інформації, фахівці-реабілітологи розробляють програму підтримуючої реабілітації, а психологи – програму виходу у соціум.

Відмінності між абілітацією і реабілітацією наступні: абілітаційні послуги допомагають людині зберегти, навчитися або вдосконалити навички та функції повсякденного життя, які ще не були розвинені. Реабілітаційні послуги допомагають людині зберегти, відновити або вдосконалити навички повсякденного життя, які були втрачені або порушені після хвороби чи травми, наприклад автомобільної аварії чи інсульту.

Як бачимо, абілітація поряд з реабілітацією є, безумовно, важливою складовою процесу відновлення та повернення до оптимального рівня життя особистості у суспільстві. Успішне функціонування «НАВ Lviv Nabilitation Center» демонструє необхідність масштабування такого досвіду в різних містах України, де очевидною буде така потреба.

Список використаних джерел:

1. Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я. Закон України. Документ 1053-IX, поточна редакція станом на 01.01.2025, підстава – 4170-IX. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2021. № 8. Ст. 59 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>

2. Абілітація. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

3. Перший в Україні абілітаційний центр: особливості роботи та які послуги можна отримати. URL: <https://istoriya.social.cx.ua/vzaiemodiya/yak-vi-viznachaiete-abilitaciyu-ta-reabilitaciyu.html>

4. Реабілітація та абілітація осіб з інвалідністю: рекомендації Європейського форуму інвалідності. URL: <https://nau.org.ua/archives/news/reabilitacziya-ta-abilitacziya-osib-z-invalidnistyu-rekomendacziyi-evropejskogo-forumu-invalidnosti>

5. У чому головна відмінність реабілітації від абілітації? URL: <https://chitannya.sotka.cx.ua/u-chomu-golovna-vidminnist-reabilitacii-vid-abilitacii/>